

KS. PAWEŁ MAKOSA

KATECHEZA PRZYGOTOWUJĄCA  
DO PIERWSZEJ KOMUNII ŚWIĘTEJ  
W ARCHIDIECEZJI LWOWSKIEJ W OPINII KATECHETÓW

CATECHESIS PREPARING FOR FIRST HOLY COMMUNION  
IN THE ARCHDIOECESSE OF LVIV IN THE OPINION OF KATECHIST

**A b s t r a c t.** Cultural factors of today's world are constantly changing. That is why the activity of the Church demands a systematic renewal and some new pastoral strategies are created. With regard to catechesis this is revealed in creating of new curriculum guidelines and practical tools for religious education. The Roman Catholic Church in Ukraine, conscious of contemporary challenges, is currently trying to develop assumptions for catechesis of children and young people. For this reason, empirical research have been conducted amongst catechists of the Archdiocese of Lviv. This article contains analysis of the results of this survey. They relate to organizational framework of catechesis, its content and methods as well as the development prospects of the catechesis of children preparing for First Holy Communion.

**Key words:** Catechesis, Ukraine, First Holy Communion.

Katecheza, której podmiotem jest Kościół rzymskokatolicki obrządku łacińskiego na Ukrainie, doczekała się pewnych, choć wiąź nielicznych, opracowań teoretycznych<sup>1</sup>. Istnieje więc konieczność pogłębiania tej refleksji, wypracowywania nowych założeń czy wręcz całej koncepcji. Za najpilniejsze w tej kwestii należy uznać przyjęcie podstawy programowej, programów i przygoto-

---

Ks. dr hab. PAWEŁ MAKOSA, prof. KUL – Katedra Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: e-mail: makosa@kul.pl

<sup>1</sup> J. SIEWIORA. *Między monologiem a dialogiem edukacyjnym. Studium porównawcze katechezy w Polsce i na Ukrainie*. Tarnów 2013; P. MAKOSA. *Teoretyczne założenia katechezy przygotowującej do bierzmowania w Kościele katolickim obrządku łacińskiego na Ukrainie*. „Studia Leopoliensia” 7:2014 s. 185-195.

wanie podręczników. Od nich bowiem w dużej mierze zależy czy i na ile nowe pokolenie katolików otrzyma odpowiednią formację chrześcijańską. Wydaje się jednak, że wszelkie decyzje organizacyjne i programowe powinny być poprzedzone badaniami empirycznymi. Trudno bowiem w tej materii przyjąć założenia *a priori*, a sytuację dodatkowo komplikuje fakt dużej rozbieżności pomiędzy poszczególnymi rejonami i parafiami.

Z powyższych względów przeprowadzono badania empiryczne wśród katechetów, choć ze względów praktycznych ograniczono je do archidiecezji lwowskiej. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety zawierający w sumie 41 pytań, ale dotyczyły one jednocześnie przygotowania do Pierwszej Komunii Świętej i sakramentu bierzmowania. Ze względu na ograniczoną objętość niniejszego artykułu zostanie on jednak ograniczony do pierwszej z wymienionych form katechezy. Badania zostały przeprowadzone na przełomie 2014 i 2015 roku, a wzięło w nich udział 30 osób katechizujących na terenie archidiecezji lwowskiej. Odsetek katechetów objętych badaniami oscylował więc wokół 10% wszystkich katechetów archidiecezji. Wśród respondentów dominowali jednak księża i siostry zakonne, gdyż katechizowanie przez osoby świeckie stanowi na Ukrainie prawdziwy wyjątek. Ważnym atutem tej grupy badanych jest jednak to, że pracowali oni w różnych parafiach, jeśli chodzi o wielkość i strukturę narodowościową, co daje szansę na ciekawe i wiarygodne wyniki badań.

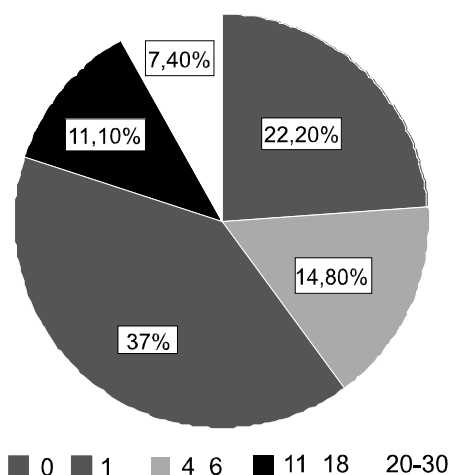
## 1. FORMY ORGANIZACYJNE KATECHEZY SAKRAMENTALNEJ DZIECI

Ze względu na dużą różnorodność, pierwsze z pytań, które zawierała ankieta adresowana do katechetów archidiecezji lwowskiej, dotyczyły kwestii organizacyjnych. Ich celem było uzyskanie odpowiedzi na temat liczby, a także wieku dzieci przygotowujących się zazwyczaj do Pierwszej Komunii Świętej w konkretnej parafii. Ważną kwestią był także język, w jakim prowadzona jest katechizacja. W odniesieniu do form organizacyjnych nie mogło zabraknąć także pytań o częstotliwość i ilość spotkań przygotowujących do tego sakramentu.

Zamieszczony niżej diagram ilustruje liczbę dzieci przystępujących do Pierwszej Komunii Świętej w zależności od parafii.

Okazuje się, że w zdecydowanej większości parafii archidiecezji lwowskiej liczba dzieci nie przekracza dziesięciu, a w ponad 22% parafii w roku szkolnym 2014/2015 nie było żadnego dziecka przygotowującego się do Pierwszej

Liczba dzieci przygotowujących się do Pierwszej Komunii Świętej w zależności od parafii



Komunii Świętej. Jedynie w co piątej parafii liczba ta jest większa, ale również nie przekracza trzydziestu osób. Powodem tak małej liczby dzieci uczestniczących w katechezie parafialnej jest fakt, iż parafie rzymskokatolickie obejmują swoją troską duszpasterską niewielki odsetek mieszkańców Lwowa i okolic<sup>2</sup>. Większość mieszkańców tych terenów należy bowiem do Kościoła greckokatolickiego, a katolicy łańciscy stanowią zdecydowaną mniejszość<sup>3</sup>. Niewątpliwie są to fakty znacząco rzutujące na katechezę. Z jednej strony dużo łatwiej, choćby ze względów dyscyplinarnych i metodycznych, katechizować małą grupę dzieci, gdyż pozwala to na duży stopień indywidualizacji zajęć, natomiast z drugiej strony katechizowanie jednego czy nawet dwojga dzieci nie daje im poczucia wspólnoty rówieśniczej i może prowadzić do przekonania o mało znaczącej roli religii w życiu człowieka. W tym kontekście trudno jednak spodziewać się zmiany, gdyż niź demograficzny dotyka Ukrainę w poważnym stopniu i potęgowany jest dodatkowo przez emigrację<sup>4</sup>.

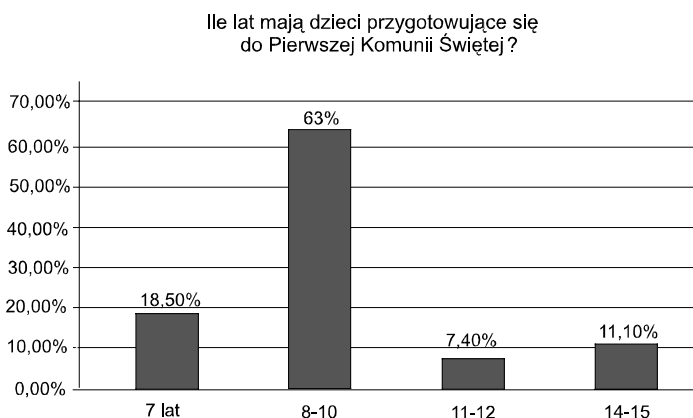
Jednym z najważniejszych uwarunkowań katechezy jest poziom rozwoju intelektualno-emocjonalnego katechizowanych. W głównej mierze jest on

<sup>2</sup> Według danych zamieszczonych na stronie internetowej archidiecezji lwowskiej aktualnie liczy ona 154 tys. wiernych skupionych w 271 parafiach: [www.diocese-lviv.org](http://www.diocese-lviv.org) (dostęp: 30.05. 2015).

<sup>3</sup> Na temat archidiecezji lwowskiej obrządku łańcisciego zob. B. MODZELEWSKA, W. OSADZCY. *Lwowska archidiecezja katolicka*. W: *Encyklopedia Katolicka*. T. 11. Lublin 2006.

<sup>4</sup> Zob. I. YELEYKO. *Specyfika migracji zarobkowej ludności na Ukrainie*. „Nierówności społeczne a wzrost gospodarki” 2007 nr 11 s. 401-410.

zależny od ich wieku. W związku z tym poproszono katechetów o odpowiedź na pytanie w jakim wieku są dzieci przygotowujące się do Pierwszej Komunii Świętej. Uzyskane odpowiedzi w udziale procentowym przedstawia poniższy wykres.



W Polsce dzieci przystępujące do Pierwszej Komunii Świętej są w tym samym lub bardzo zbliżonym wieku, zazwyczaj w przedziale 8-9 lat. Tę kwestię reguluje zresztą Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski<sup>5</sup>. Kościół rzymskokatolicki na Ukrainie nie wypracował tego typu kryteriów, gdyż nie są one tam potrzebne, a wręcz utrudniałyby możliwość przystępowania do sakramentów inicjacji osobom w starszym wieku. Z przeprowadzonych badań wynika, że w 63% parafii dzieci, przystępujące po raz pierwszy do Eucharystii, są w wieku 8-10 lat. Nie można jednak lekceważyć pozostałych grup wiekowych. Szczególnie chodzi tu o osoby będące wieku 14-15 lat, gdyż wymagają one zupełnie innego ujęcia treści i innych metod katechizacji<sup>6</sup>.

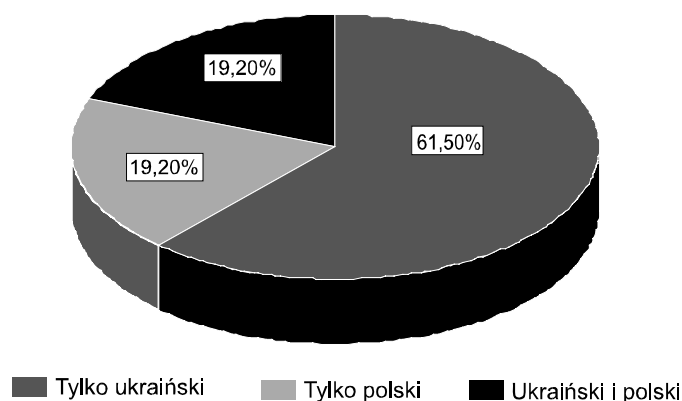
Część członków Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie, szczególnie na jej zachodnich terenach, ma polskie pochodzenie i uważa się za Polaków. Duża część z nich dobrze zna język polski i posługuje się nim na co dzień.

<sup>5</sup> Komunikat Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski dotyczący Pierwszej Komunii św. oraz Programu Nauczania Religii 14 marca 2012 r. <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/oswiadczenia-i-komunikaty-komisji/9-komunikat-dotyczacy-pierwszej-komunii-sw-oraz-programu-nauczania-religii-8-oswiadczenie-komisji-wychowania-katolickiego-04-06-2012-r> (dostęp 29.05.2015).

<sup>6</sup> Zob. M. ZAJĄC. *Inspiracje metodyczne zmierzające do pogłębienia katechezy pierwszokomunijnej*. W: *W poszukiwaniu nowych metod katechetycznych*. Red. H. Słotwińska. Lublin 2006 s. 257-269.

Twierdzenia te dotyczą jednak tylko starszego pokolenia. Młodzi katolicy, chodząc do szkół ukraińskich i rozmawiając w tym języku z rówieśnikami, coraz słabiej posługują się językiem polskim<sup>7</sup>. Opinie na temat języka używanego przez Kościół rzymskokatolicki w liturgii, ale również w katechezie, stanowią przedmiot dyskusji od wielu już lat. W związku z tym istniała konieczność zapytania katechetów, w jakim języku aktualnie katechizują. Uzyskane odpowiedzi prezentuje poniższy diagram.

W jakim języku prowadzona jest katecheza do Pierwszej Komunii Świętej?



Wbrew wielu przypuszczeniom, język ukraiński dominuje zdecydowanie w katechezie Kościoła łacińskiego na Ukrainie. Jeśli bowiem twierdzenie to jest prawdziwe w odniesieniu do archidiecezji lwowskiej, tym bardziej można je zastosować do całej Ukrainy. Powyższe wyniki nie są jednak zaskoczeniem ze względu na wyżej opisane zmiany kulturowe. Pewną niespodzianką jest jednak fakt, że tylko w co piątej parafii katechizacja odbywa się jednocześnie w języku ukraińskim i polskim. Potwierdza to proces stopniowego i powolnego, ale jednak zaniku języka polskiego jako języka stosowanego w archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego.

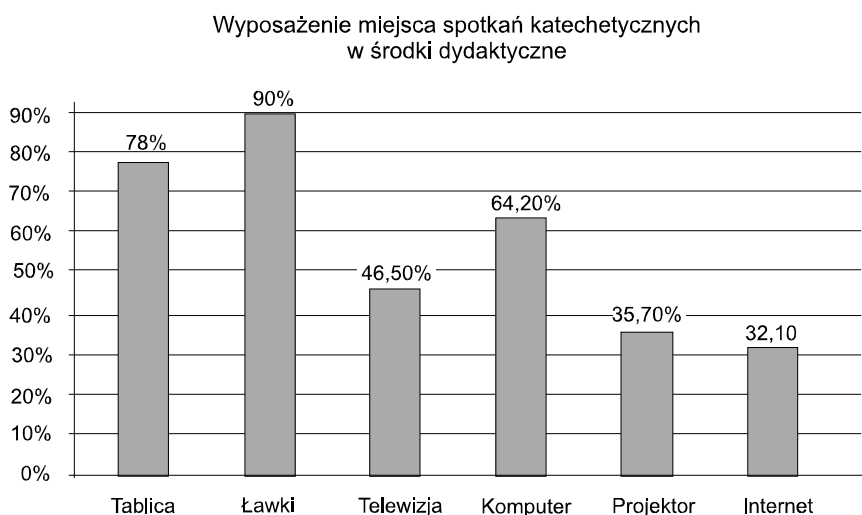
Kolejną kwestią organizacyjną dotyczącą przygotowania do Pierwszej Komunii Świętej, ujętą w badaniach, był czas trwania oraz częstotliwość przygotowania katechetycznego w parafii. Uzyskane wyniki pozwalają twierdzić, że w zdecydowanej większości parafii przygotowanie to trwa dwa lata (48,1%) lub jeden rok

<sup>7</sup> E. BIŁONOŻKO. *Obcość języka ojczystego (lingwistyczna identyfikacja Polaków na Ukrainie)*. „Studia Politologica Ucraino-Polona” 3:2013 s. 100-105.

(29,6%). Jednakże w prawie 1/5 parafii (18,5%) jest ono ograniczane do pół roku. Jeśli chodzi natomiast o częstotliwość spotkań formacyjnych, to w 9 na 10 parafii (89,3%) odbywa się ono raz w tygodniu. Są to informacje niezwykle cenne z punktu widzenia programowania katechezy, dają bowiem wiedzę dotyczącą ilości katechez, na które należy podzielić całość materiału.

Katecheci archidiecezji lwowskiej zostali zapytani także o miejsce, w którym prowadzona jest katecheza sakramentalna oraz o jego wyposażenie w środki dydaktyczne. Zdecydowana większość respondentów (57,6%) stwierdziła, że katecheza odbywa się w sali katechetycznej będącej własnością parafii. Z kolei 27,3% katechetów wskazuje kościół jako miejsce spotkań z dziećmi. Co ciekawe 9% ankietowanych twierdzi, że katecheza ma miejsce w szkole. Zasadniczo na Ukrainie nie ma lekcji religii w publicznym systemie oświaty, ale czasami prowadzony jest przedmiot nazywany etyką chrześcijańską. Przyjmuje on różne formy, w zależności od prowadzącego<sup>8</sup>.

Swoistym fenomenem jest niewątpliwie bardzo dobre wyposażenie miejsca realizacji katechezy. Okazuje się, że jest ono dużo lepsze niż w polskich warunkach. Nie chodzi tu tylko o porównanie możliwości parafii polskich i ukraińskich, ale nawet porównanie pomiędzy parafiami na Ukrainie a publicznymi szkołami w Polsce wypada na korzyść parafii ukraińskich. Stanowisko takie potwierdzają następujące wyniki badań:



<sup>8</sup> Por. L. WŁADYCZENKO. *Współczesna działalność Kościoła katolickiego na Ukrainie w dziedzinie oświaty*. „Studia Politologica Ucraino-Polona” 3:2013 s. 289-294.

Według danych polskiego Ministerstwa Edukacji Narodowej – około 52% polskich nauczycieli używa w szkole projektora multimedialnego, a 27% tablicy interaktywnej<sup>9</sup>. Informacje te wydają się jednak bardzo optymistyczne, gdyż według badań przeprowadzonych przez autora niniejszego artykułu, zaledwie 22% nauczycieli religii ma w szkole dostęp do jakichkolwiek multimedii<sup>10</sup>. Ukraina, która obiektywnie jest państwem biedniejszym niż Polska, okazuje się być pod względem wyposażenia sal katechetycznych bardziej rozwinięta. Dotyczy to także nowoczesnych narzędzi dydaktycznych, które umożliwiają wyświetlenie dzieciom filmów czy przedstawienie prezentacji.

Ostatnią kwestią dotyczącą organizacji katechezy pierwszokomunijnej, o którą zostali zapytani katecheci archidiecezji lwowskiej, była częstotliwość spotkań z rodzicami katechizowanych dzieci. Nie jest tajemnicą, że formacja chrześcijańska osób dorosłych napotyka szereg problemów, ale jest konieczna. Co więcej, powinna stać się podstawową formą katechezy. Okazuje się jednak, że problemy z formacją rodziców mają także katecheci z archidiecezji lwowskiej. Spotkania formacyjne rodziców odbywają się, przynajmniej raz w miejscu, tylko w co piątej parafii. Niewiele ponad połowa katechetów (55,5%) deklaruje, że spotkania takie się odbywają, ale bardzo rzadko. Z kolei 22,2% przyznaje, że w ich parafii takich spotkań nie ma wcale.

## 2. TREŚCI, FORMY I METODY KATECHEZY PIERWSZOKOMUNIJNEJ

W procesie pozyskiwania informacji na temat katechezy sakramentalnej w archidiecezji lwowskiej nie mogło zabraknąć pytań o treść tej katechezy. Jednak zgodnie z przewidywaniami treści te są analogiczne do realizowanych w Polsce. Dotyczą przede wszystkim sakramentów, ze szczególnym naciskiem położonym na sakrament Eucharystii oraz pokuty i pojednania, do których to sakramentów dzieci przygotowują się w sposób bezpośredni. Wśród treści takiej katechezy katecheci wskazywali ponadto podstawowe prawdy wiary katolickiej, przykazania Boże i kościelne oraz istotę i rodzaje modlitwy.

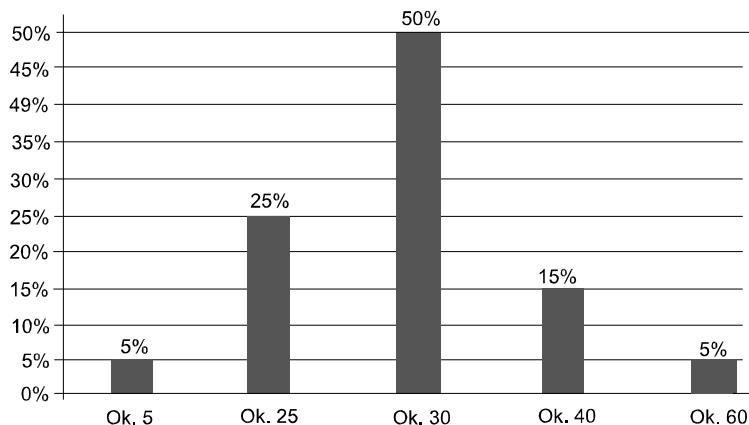
W odniesieniu do treści warto jeszcze przyjrzeć się ilości jednostek, na które te treści zazwyczaj są dzielone w ciągu roku formacyjnego. Uzyskane wyniki prezentuje niżej zamieszczony diagram.

---

<sup>9</sup> Ośrodek Rozwoju Edukacji. *Podręczniki multimedialne w polskich szkołach. Raport z badania*. Warszawa 2013 s. 23.

<sup>10</sup> P. MAKOSA. *Advantages and disadvantages of digital education*. „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2013 nr 2 s. 23.

Ile katechez przeprowadzonych jest średnio  
w ciągu jednego roku katechetycznego?



Okazuje się, że w połowie parafii podczas jednego roku formacji realizowanych jest około 30 katechez. W 25% placówek duszpasterskich jest to 25 jednostek tematycznych, a w 15% jest ich około 40. Uśredniając, można zatem przyjąć, że minimalna liczba tematów oscyluje wokół 30. W tej samej części ankiety znalazło się pytanie dotyczące podręczników, z których korzystają katecheci przygotowując dzieci do Pierwszej Komunii Świętej. Nie ulega bowiem wątpliwości, że podręczniki są nośnikiem treści a jednocześnie zawierają propozycje licznych metod. Zdecydowanie największa liczba katechetów korzysta z podręczników przywiezionych z Polski, nawet jeśli nie są obywatelami polskimi. Wynika to przede wszystkim z braku rodzimych pomocy tego typu. Wśród wskazanych materiałów znalazły się między innymi podręczniki z serii pt. *W drodze do Wieczernika*<sup>11</sup>, katechizm *Przyjdź Panie Jezu*<sup>12</sup>, *Na spotkanie z Jezusem*<sup>13</sup>, mały katechizm *Przyjdź Jezu*<sup>14</sup>. Niektórzy z katechetów deklarowali korzystanie z katechizmów wydanych przez Kościół greckokatolicki<sup>15</sup>. Zaskoczeniem może być jednak fakt, że wielu

<sup>11</sup> Są to podręczniki do nauczania religii w szkole, np. *Przyjmujemy Pana Jezusa*. Red. W. Kubik. Kraków 2013.

<sup>12</sup> *Przyjdź Panie Jezu. Mój katechizm*. Red. E. Materski, N. Hekker. Warszawa 1983.

<sup>13</sup> *Na spotkanie z Jezusem. Przygotowanie do sakramentów Eucharystii oraz pokuty i pojednania*. Red. R. Lis. Lublin 2009.

<sup>14</sup> *Przyjdź Jezu: mały katechizm: przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej*. Warszawa 1993.

<sup>15</sup> Chodzi tu o nowe pomoce z serii *Z nami Bóg*. Lviv 2011.



katechetów korzysta do dzisiaj z podręczników pt. *Nauka Boża* ks. W. Zaleskiego, wydanych w latach 60-tych ubiegłego wieku<sup>16</sup>.

W odniesieniu do podręczników warto zauważyć prawidłowość, że katecheci, pracujący w rzymskokatolickich parafiach na Ukrainie, zasadniczo korzystają z podręczników wydanych wiele lat temu w Polsce. Od tej reguły są oczywiście wskazane wyjątki, ale nie zmienia to faktu, że wciąż w wielu parafiach dzieci katechizowane są w oparciu o materiał sprzed 30 a nawet 50 lat. Jako prawdopodobną przyczynę tego stanu rzeczy można wskazać fakt, iż katechetami są starsi księża lub siostry zakonne i korzystają oni z pomocy, które poznali w czasach swojej młodości, a które przypadły im do gustu najczęściej z powodu jasnej struktury proponowanych scenariuszy zajęć.

Kolejną kwestią, poddaną empirycznej weryfikacji, były formy i metody katechezy dzieci przygotowujących się do Pierwszej Komunii Świętej, które obok treści warunkują efektywność tego rodzaju formacji. W odniesieniu do form organizacyjnych zdecydowana większość ankietowanych katechetów, bo aż 85,7% stwierdziła, że katechezy w parafii odbywają się na wzór lekcji w szkole<sup>17</sup>. W praktyce zatem jest to lekcja religii, z tą różnicą, że jest przeprowadzana w sali katechetycznej przy parafii. Jest to o tyle zrozumiałe, że na Ukrainie zasadniczo nie ma nauczania religii w szkole, a w praktyce nie istnieje żadne inne środowisko systematycznej katechezy. Parafia musi zatem pełnić rolę kompensacyjną i przekazywać wiedzę religijną. Nie można jednak na tym poprzestać, gdyż zaniedbana zostałaby funkcja inicjacyjna katechezy. Cieszy zatem deklaracja, że równoległe ponad 1/3 katechetów, w ramach katechezy sakramentalnej, organizuje także specjalne Msze św., nabożeństwa i celebracje dając możliwość osobistego przeżycia wiary i włączenia we wspólnotę wierzących<sup>18</sup>.

Bardzo ważne są także szczegółowe metody prowadzenia zajęć z religii. Wyniki badań tego wymiaru katechezy na Ukrainie przedstawia poniższy diagram.

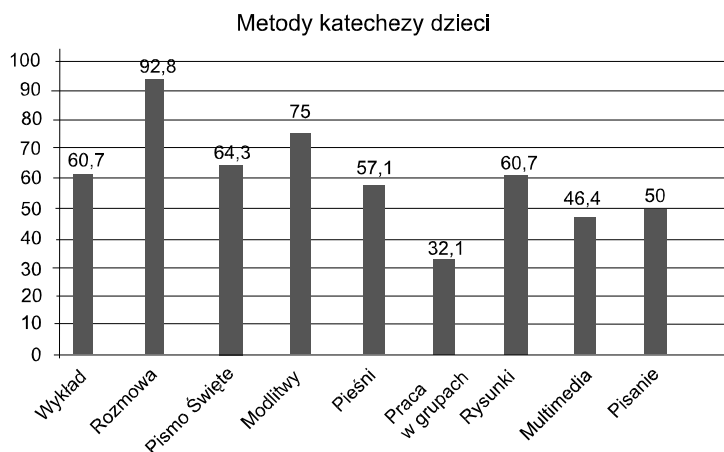
Jak to zostało stwierdzone wyżej, katecheci w archidiecezji lwowskiej korzystają przede wszystkim ze starych polskich podręczników do nauczania

---

<sup>16</sup> W. ZALESKI. *Nauka Boża, Katechezy*. T. 1-2. Poznań 1966.

<sup>17</sup> Na temat lekcji jako formy kształcenia religijnego zob.: J. SZPET. *Dydaktyka katechezy*. Poznań 1999 s. 120-128.

<sup>18</sup> Zob. A. KICIŃSKI. *Przygotowanie do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej*. „Ateneum Kapłańskie” 143:2004 nr 573 s. 227-237.



religii. W związku z tym istniała uzasadniona obawa, że katecheza przez nich prowadzona będzie dość uboga metodycznie, a dominujący stanie się tok podający<sup>19</sup>. Przeprowadzone badania empiryczne nie potwierdziły jednak tej hipotezy. Okazało się bowiem, że w większości parafii stosowane są różnorodne metody katechizacji. Najbardziej popularną z nich jest, co prawda, rozmowa, ale duży odsetek katechetów deklaruje korzystanie z takich metod, jak praca z Pismem Świętym, praca w grupach, rysowanie, a także metody multimedialne. Poczesne miejsce wśród metod katechetycznych zajmują także metody przeżyciowe, takie jak modlitwy czy pieśni. Te ostatnie są bardzo istotne z mistagogicznego punktu widzenia, gdyż sprzyjają budowaniu osobistej wiary katechizowanych.

### 3. PERSPEKTYWY ROZWOJU KATECHEZY DZIECI

Wśród pytań, które zawierał kwestionariusz ankiety adresowanej do katechetów archidiecezji lwowskiej, nie mogło zabraknąć kwestii dotyczących przyszłości katechezy. Było to niezwykle istotne szczególnie ze względu na propozycje abpa Mieczysława Mokrzyckiego dotyczące wypracowania nowego programu i podręczników do katechezy na Ukrainie<sup>20</sup>. W związku z tym postanowiono zapytać samych katechetów na ile widzą potrzebę tworzenia

<sup>19</sup> Szerzej na ten temat, a szczególnie na temat metody wykładu, pisze J. SZPET. *Dydaktyka katechezy* s. 188-189.

<sup>20</sup> KAI. *Ukraina: powstanie podręcznik do katechizmu dla łacinników*. [http://system.ekai.pl/kair/?screen=depesza&\\_scr\\_depesza\\_id\\_depeszy=504319](http://system.ekai.pl/kair/?screen=depesza&_scr_depesza_id_depeszy=504319) (dostęp 10.03.2015).

nowego programu i nowych podręczników służących przygotowaniu do Pierwszej Komunii świętej a uwzględniających lokalną specyfikę Kościoła łacińskiego na Ukrainie. Na tak sformułowane pytanie twierdząco odpowiedziało 66,7% respondentów, zaś 33,3% było przeciwnego zdania. Okazało się zatem, że aż 1/3 katechetów z archidiecezji lwowskiej nie widzi potrzeby zmian aktualnie realizowanej katechezy sakramentalnej dla dzieci. Stanowisko takie może wynikać z bardzo wielu uwarunkowań. Niewątpliwie jednym z nich jest mała liczba dzieci przygotowujących się do sakramentów w parafii. Wydaje się także, że wielu katechetów jest zadowolonych z dotychczasowych materiałów dydaktycznych i nie widzi potrzeby ich zmiany. Ponadto katecheci archidiecezji lwowskiej w większości mają bezpośredni kontakt z katechezą w Polsce i są świadomi coraz większej ilości pomocy katechetycznych obecnych na polskim rynku wydawniczym, z którego, ze względu na znajomość języka, w miarę potrzeb mogą swobodnie czerpać.

Istotną kwestią, która została poruszona już wyżej, była kwestia języka, w jakim powinny zostać przygotowane ewentualne podręczniki do katechezy. Ze względów historycznych i poczucia tożsamości narodowościowej katolików mieszkających na Ukrainie nie była to prosta sprawa. Odpowiedzi na to pytanie ilustruje poniższy wykres.



Najwięcej zwolenników mają podręczniki, które zostałyby napisane jednocześnie w języku polskim i ukraińskim na zasadzie równoległego tłumaczenia. Propozycja ta wynika zapewne z jednej strony z chęci zachowania polskiej tożsamości narodowej wielu katolików mieszkających dzisiaj na terytorium Ukrainy, a z drugiej strony z potrzeby podręczników w języku zrozumiałym dla dzieci<sup>21</sup>. Z tego także względu 43,3% katechetów optuje za podręcznika-

<sup>21</sup> Pierwszą próbą dwujęzycznego, polsko-niemieckiego katechizmu dla dzieci jest następu-

mi tylko w języku ukraińskim. Kwestia pozostaje zatem otwarta, ale widać wyraźnie, że język ukraiński w katechezie dzieci jest wręcz konieczny. W kontekście dyskusji o języku materiałów katechetycznych warto przytoczyć wypowiedź jednego z ankietowanych księży: „Materiałów katechetycznych w języku polskim jest wystarczająca ilość (wręcz nadmiar). W związku z tym nie ma co tracić czasu, energii i finansów na specjalne przygotowanie czegoś po polsku na Ukrainę. Poważnym brakiem są natomiast pomoce katechetyczne na każdym szczeblu w języku ukraińskim”.

W wymiarze metodycznym katecheci archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego proponują całe spektrum metod, które powinny zostać uwzględnione podczas tworzenia nowych pomocy katechetycznych. Wśród najczęściej wymienianych znajdują się opowiadania, metody plastyczne oraz różnego rodzaju łamigłówki. Takie stanowisko jest zrozumiałe, gdyż katechetom szczególnie zależy na aktywizowaniu dzieci. Z tego też względu zdecydowana większość katechetów proponuje przygotowanie zeszytów ćwiczeń, w których zamieszczone zostałyby wymienione wyżej metody. Nie dziwi także, że dosłownie wszyscy respondenci postulują przygotowanie metod multimedialnych, takich jak prezentacje i filmy.

\*

Współpraca Polski i Ukrainy w wymiarze politycznym i kulturowym uchodzi dzisiaj za bardzo dobrą. Także współpraca pomiędzy Kościołami chrześcijańskimi zdaje się rozkwitać. Ze zrozumiałych względów dotyczy to przede wszystkim Kościoła rzymskokatolickiego obrządku łacińskiego, do którego w Polsce należy zdecydowana większość a na Ukrainie niewielki odsetek mieszkańców. Rzeczą naturalną jest więc wspieranie Kościoła na Ukrainie w jego działalności duszpasterskiej i katechetycznej<sup>22</sup>. Przejawem tej współpracy jest także inicjatywa stworzenia nowego programu i podręczników do

---

jąca publikacja: S. BUDYN, A. KICIŃSKI, M. ZAJĄC. *Spotkanie z Jezusem. Begegnung mit Jesus. Katechizm polsko-niemiecki do I Komunii świętej. Vorbereitung zur I Heiligen Kommunion in der polnischen und deutschen Sprache*. Lublin–Hannover–Katowice 2006; Z. BARCIŃSKI, A. KICIŃSKI, M. ZAJĄC. *Spotkanie z Jezusem. Begegnung mit Jesus. Podręcznik metodyczny dla katechetów i rodziców*. Lublin–Hannover–Katowice 2006.

<sup>22</sup> Na temat współpracy naukowej zob: P. MAKOSA. *Współpraca Sekcji Katechetyki KUL z Instytutem Teologicznym im. św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie*. „Roczniki Teologiczne” 61:2014 z. 11 s. 231-232.

katechezy, zwłaszcza sakramentalnej, które stałyby się użytecznym narzędziem dla parafii rzymskokatolickich na Ukrainie, a przede wszystkim w archidiecezji lwowskiej. Poważny projekt praktyczny domaga się jednak odpowiedniego przygotowania. Z tego względu przeprowadzono badania empiryczne wśród katechetów. Niniejszy artykuł zawiera analizę wyników tych badań w odniesieniu do kwestii organizacyjnych, treści, form i metod aktualnie realizowanej katechezy. Przedstawia także propozycje dotyczące przyszłości katechezy katolickiej na Ukrainie, a w szczególności oczekiwania pod adresem nowych programów i podręczników. Można żywić nadzieję, że tego typu analizy staną się realną pomocą w wypracowaniu adekwatnych do lokalnych uwarunkowań pomocy katechetycznych.

#### BIBLIOGRAFIA

- BARCIŃSKI Z., KICIŃSKI A., ZAJĄC M.: Spotkanie z Jezusem. Begegnung mit Jesus. Podręcznik metodyczny dla katechetów i rodziców. Lublin–Hannover–Katowice 2006.
- BIŁONOŻKO E.: Obcość języka ojczystego (lingwistyczna identyfikacja Polaków na Ukrainie). „Studia Politologica Ucraino-Polona” 3:2013 s. 100-105.
- BUDYN S., KICIŃSKI A., ZAJĄC M.: Spotkanie z Jezusem. Begegnung mit Jesus. Katechizm polsko-niemiecki do I Komunii świętej. Vorbereitung zur I Heiligen Kommunion in der polnischen und deutschen Sprache. Lublin–Hannover–Katowice 2006.
- KICIŃSKI A.: Przygotowanie do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. „Ateneum Kapłańskie” 143:2004 nr 573 s. 227-237.
- MAKOSA P.: Advantages and disadvantages of digital education. „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2013 nr 2 s. 21-31.
- MAKOSA P.: Teoretyczne założenia katechezy przygotowującej do bierzmowania w Kościele katolickim obrządku łacińskiego na Ukrainie. „Studia Leopoliensia” 7:2014 s. 185-195.
- MAKOSA P.: Współpraca Sekcji Katechetyki KUL z Instytutem Teologicznym im. św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie. „Roczniki Teologiczne” 61:2014 z. 11 s. 231-232.
- MODZELEWSKA B., OSADCZY W.: Lwowska archidiecezja katolicka. W: Encyklopedia Katolicka. T. 11. Lublin 2006.
- Na spotkanie z Jezusem. Przygotowanie do sakramentów Eucharystii oraz pokuty i pojednania. Red. R. Lis. Lublin 2009.
- Ośrodek Rozwoju Edukacji. Podręczniki multimedialne w polskich szkołach. Raport z badania. Warszawa 2013.
- Przyjdź Jezu: mały katechizm: przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Warszawa 1993.
- Przyjdź Panie Jezu. Mój katechizm. Red. E. Materski, N. Hekker. Warszawa 1983.
- Przyjmujemy Pana Jezusa. Red. W. Kubik. Kraków 2013.
- SIEWIORA J.: Między monologiem a dialogiem edukacyjnym. Studium porównawcze katechezy w Polsce i na Ukrainie. Tarnów 2013.
- SZPET J.: Dydaktyka katechezy. Poznań 1999.

- WŁADYCZENKO L.: Współczesna działalność Kościoła katolickiego na Ukrainie w dziedzinie oświaty. „Studia Politologica Ucraino-Polona” 3:2013 s. 289-294.
- YELEYKO I.: Specyfika migracji zarobkowej ludności na Ukrainie. „Nierówności społeczne a wzrost gospodarki” 2007 nr 11 s. 401-410.
- ZAJĄC M.: Inspiracje metodyczne zmierzające do pogłębienia katechezy pierwszokomunijnej. W: W poszukiwaniu nowych metod katechetycznych. Red. H. Słotwińska. Lublin 2006 s. 257-269.
- ZALESKI W.: Nauka Boża, Katechezy. T. 1-2. Poznań 1966.

#### KATECHEZA PRZYGOTOWUJĄCA DO PIERWSZEJ KOMUNII ŚWIĘTEJ W ARCHIDIECEZJI LWOWSKIEJ W OPINII KATECHETÓW

##### S t r e s z c z e n i e

Ze względu na nieustannie zmieniające się uwarunkowania kulturowe dzisiejszego świata także działalność Kościoła wymaga systematycznej odnowy. Dlatego wciąż tworzone są nowe strategie pastoralne. W odniesieniu do katechezy przejawia się to w tworzeniu nowych założeń programowych i praktycznych narzędzi przeznaczonych do edukacji religijnej. Kościół rzymskokatolicki na Ukrainie, świadomy współczesnych wyzwań, próbuje aktualnie wypracować założenia, którymi mogłaby się kierować katecheza adresowana do dzieci i młodzieży. Przychodząc z pomocą temu dziełu przeprowadzono badania empiryczne wśród katechetów archidiecezji lwowskiej. Niniejszy artykuł zawiera analizę wyników tych badań. Dotyczą one ram organizacyjnych katechezy, jej treści i metod, a także perspektyw rozwoju katechezy.

**Słowa kluczowe:** katecheza, Ukraina, Pierwsza Komunia Święta.